

Da' când a vini tatica?
 Țucu-te mama, (cutare).
 D-apoi io ce să-i știu spune,
 Să-i spui că nu ești pa lume?
 Țucă-te mama pa tine

.....
 O, (cutare), țucu-te,
 Hărnicia ta cea mare
 Lasă-o la (cutare)
 Că-i mnicuț și o-a-nvăța-le,
 Țucă-te mama, (cutare).
 Io atâta te-oi jeli
 Până tătă m-oi topti,
 Ș-atâta te-oi tăt cânta
 Până tătă m-oi usca.

Țucă-te mama pa tine

Colecția LAZĂR TEMIAN, Vălenii Șomcutei
 De la Ana Bot, 72 ani, 1992.

2213

Ionucă și Ilie,
 Faceți atâta de bine
 Da, și veniți până la mine
 Că numa on ptic îț coborî
 Și până acasă-ț sosî.
 Și vă uitaț pe fereastă
 Că-ț vede cina pe masă,
 Pe mine plângând pân casă.
 Da' de voi vi-ț face mnilă
 Și nu mi-ț lăsa sîngură.
 O, Ioane, dragu mamii,
 Ionucă, ce-ai lucrat,
 Da' satile le-ai adunat
 Că-n odor și-n casă-i plin
 Și pe uliță tăt vin.
 O, țucu-te mama, Iuane,
 Că inginer nu este-n lume
 Ca să poată prețali
 Da' câtă pagubă i-a hi.
 Ai, țucu-te mama, Iuane,
 Că pruncii tăi cei mădăriți
 Ai, mult or hi ei năcăjiț
 Că-n lume cât or trăi
 Dragu tatii n-or mai hi.
 Ai, țucu-te mama pe tine
 Că rău mni-i fără de tine.

Colecția LAZĂR TEMIAN, Vălenii Șomcutei
 De la Ana Bot, 72 ani, 1992.

2214

La frate

Suntu-și două drumurile,
 Ai grijă pe care-i mere,
 Să nu meri p-a somnului
 Că ti-i scăpa și-i durni
 Și-napoi nu-i mai vini.
 Să te duci p-a dorului,
 Când ț-a mai hi dor de noi
 Să mai știi vini-napoi.

Colecția LAZĂR TEMIAN, Vălenii Șomcutei
 De la Profira Matei, 75 ani, 1992.

Dumitru Iuga: Însmormântare la Valea Stejarului, 2001

Colecția NICOLAE POP

Obiceiuri la însmormântare în Apa (jud. Satu Mare)

Îndată ce omul "își dă sufletul", i se închid ochii să nu vadă jalea celor din jur.

Cineva din familie merge să anunțe fătul bisericesc ca să tragă clopotele, anunță preotul și cantorul, ziua în care va avea loc însmormântarea. Cumpără cele necesare îngropăciunii.

Cei rămași în familie se îngrijesc ca mortul să fie pus în poziție potrivită. Îl leagă cu un batic pe sub barbă și peste cap, să nu rămână cu gura deschisă. Îi aranjează mâinile pe piept. Îl iau din pat și-l pun jos pe o pătură, iar patul în care a murit îl scot afară cu tot așternutul. Hainele de pat se dau pomană unui om sărac, iar paiele din saltea se ard. Apoi mortul este spălat de către un om sau femeie care se ocupă cu acest lucru. În ultimul timp căsenii îl spală și îl îmbracă pe mort. Dacă l-a spălat altcineva, se dau acestuia pomană hainele mortului, care le-a purtat în timpul vieții.

Mortul se pune în sicriu cu ciorapi albi de bumbac în picioare, descheiat la cămașă, nelegat cu nimic ca să poată merge mai ușor în lumea cealaltă.

În sicriu, mortul se așează pe o saltea de paie subțire, cu pernă albă sub cap și acoperit cu pânză fină albă numită "urzicuță". A treia zi are loc însmormântarea.

În timpul celor trei zile, mortul este vizitat de către rudeni, cunoscuți, vecini. Intrând în casă omul zice salutul: "Dumnezeu să-l ierte și să-l hodiească". Cei din casă răspund: "Ierte-l Dumnezeu și-l hodiească". Apoi cei prezenți discută în șoaptă despre viața celui care a decedat. A doua zi seara se face priveghiul. Participă preotul, cantorul, rudeniile și vecinii. În timpul priveghiului se ridică pausul. Acesta se ridică și a treia

Ce suie în pod
 Fără scară?

(Funn)

zi, deci în ziua înmormântării, apoi prima duminică după înmormântare și la șase săptămâni. Pausul constă dintr-o pâine făcută din făină de grâu. Se face în felul următor: se face aluatul, se întinde în lung, se împarte în trei porții și apoi se împletește. Pausul are greutatea de două kilograme. Pe lângă paus se mai pune o sticlă de jumătate de litru cu vin și o lumânare.

La priveghi participă multă lume. Aceștia se adună la casa mortului, la ora stabilită de slujitorii bisericii care fac rânduiala priveghiului. După terminarea priveghiului căsenii servesc pe cei prezenți cu vin și cozonac. Toate acestea în cinstea mortului sunt făcute. Sunt puse în circulație mai multe sticle cu vin, care sunt trecute din mână în mână, iar câteva femei fixate dinainte trec pe la toți cei prezenți cu farfurii pline cu cozonac. Tot atunci căsenii cheamă rudeniile, prietenii, vecinii pentru a duce mortul la groapă. Sunt chemați 16 bărbați, 2 băieți și o fetiță. Oamenilor care duc mortul, praporii și sfeșnicile li se pun pe umăr ștergare țesute în război sau batic negru. Sunt împărțiți de o parte și de alta a sicriului. Oamenilor care sunt în partea stângă a sicriului li se pun ștergare sau baticul pe umărul stâng, celor din partea dreaptă li se pun pe umărul drept. Copiilor li se pun batiste.

Sicriul, cearceaful, perna de la cap și pânza de pe față sunt patul de odihnă veșnică a mortului. Sicriul este pus pe catafalc care este adus de la biserică.

În ziua a treia are loc înmormântarea. Vin slujitorii bisericii - 1-3 -, preoți îmbrăcați în odăjdii negre, intră în casa unde este mortul, fac rugăciunile obișnuite, apoi se scoate mortul în curte și are loc prohodul propriu-zis. Prohodul constă din cântări pentru înmormântare, iertăciuni, verșul sau cântarea mortului, a vieții lui, cântat de cantorul bisericesc.

De la Vasile Covaci, 74 ani, 1993.

HORIA MOCANU

Cimitirul de la Săpânța - cimitir de factură celtică?

Cultura celtică, după Vasile Pârvan, se arată mai eficientă în Dacia de abia în La Tene II, de la anul 300 î.e.n. încoace, cu ocazia așezării în masă a celților în vecinătatea Daciei, de jur împrejur și chiar în interiorul ei (Valea Someșului, Maramureș, Moldova de Nord, Basarabia de Sus etc.).

Celții vor conviețui cu autohtonii și vor sfârși prin a fi asimilați de aceștia. De atunci și până astăzi s-a vehiculat o cultură superioară, simbol de trăinicie, a continuității poporului român de-a lungul tuturor veacurilor. Cultura cea nouă nu a fost impusă și nici dezvoltată de noii veniți, acest aport nu a intervenit prin șocuri, ci prin impulsuri înnoitoare, iar cei ce dezvoltă această cultură în Dacia nu sunt nici celții, nici geții, ci românii.

După această mică introducere privitor la fondul de spiritualitate rămas moștenire românilor de la cea mai frumoasă cultură, voi aminti o relicvă legată de cultul morții, "Cimitirul vesel" din Săpânța.

O rugăciune populară spune astfel:

Cruce-n casă,	Îngerașul mă păzește,
Cruce-n masă,	Sfânta cruce mă-ntărește,
Cruce-n tusalpatru cornuri de casă,	Îngerașul mi-i lumină,
Dumnezeu cu noi la masă,	Sfânta cruce mi-i hodină.
Maica Sfântă la fereastră,	

Cine vrea,
Poate.

2215

La bunică

Țucu-te, mamă bătrână,
Mult m-ai mai purtat de mână,
Bine de mine-ai cotat,
Numa țâță nu mi-ai dat.
Întoarnă-napoi, nu te duce,
Și te pune după masă
Și rămâi gazdă de casă.
Acar de unde-ai vini
Tăt ușa întisă-a hi
Și oricât io te-oi strîga
Mamă bătrână n-oi avea.

Colecția LAZĂR TEMIAN, Valenii Șomcutei
De la Iuliana Buda, 57 ani, 1992.

2216

Țucu-te, mamă bătrână,
De când rău te-o lovit
Nimic nu Ț-o trebuit
Numa strugurar de mure
Și tri scânduri din padure.
O, bunică, țucu-te,
Suntu-și două drumurele,
Ai grijă pe care-i mere:
Să nu meri p-a somnului
Că ti-i scăpa și-i durni
Și-napoi nu-i mai vini;
Să te duci p-a dorului -
Când Ț-a hi mai dor de noi
Să ma știi vini-napoi.
O, bunică, țucu-te,
Nu știm când ai înturna -
Noi cu drag te-am aștepta
Cu prânzul cald pe masă
Și cu apă rece-n vasă.
Dumneta când îi vini
Prânzuțu ți s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi
Și 'mneata tăt nu-i vini.
Auzit-am, auzit,
Care mere clopotit
Nu-i nădejde de vinit,
Care mere și cântat
Nu-i nădejde de-nturnat.
O, bunică, țucu-te,
Dragă mi-o fost cărarea
Când merém la dumneta,
Da' pe cărare-a crește iarbă -
Mai mult nu mi-a mai hi dragă.

Colecția LAZĂR TEMIAN, Valenii Șomcutei
De la Iuliana Matei, 74 ani, 1992.

Verșuri

Caietele AUREL FĂT, diac
din Desești

2217

Verș la înmormântarea
Domnului Vasile Fodoruț,
9 mai 1987